

A HADADI ÜTKÖZET 1562 MÁRCZIUS 4-ÉN.

Azon veszteségek között, melyek Balassa Menyhért elpártolásával János Zsigmond erdélyi fejedelmet 1562. év elején érték, jelentékeny volt Hadad elvesztése is, Sulyok György árulása következtében. Eltekintve attól, hogy Hadad vára tartozékaival együtt Közép-Szolnok megye egyik legnagyobb birtoka volt¹ s így I. Ferdinánd kezére jutása jelentékeny területi csökkenést jelentett Erdélyre nézve, e vár elvesztése főleg stratégiai szempontból volt káros. Rendelgetése lévén részben a Kraszna-, részben a Nagy-Szamos-völgy védelme, most már a szorosabb értelemben vett Erdély is ki volt szolgáltatva az ellenséges haderő támadásainak és pedig a legkönnyebben megközelíthető helyen: a Nagy-Szamos völgye mellékén. A gyulafehérvári udvarban tehát Sulyok György árulása érthető megdöbbenést keltett, annál is inkább, mert Balassa Menyhért elszakadásával s Szatmár, Nagybánya, Ecsed stb. császári kézre jutásával kapcsolatban, azokkal egyidejűleg történt s mert így a kapcsolt részek Erdélyre nézve nagyobbára veszendőbe mentek.

János Zsigmond vezérei: somlyai Báthory István nagyváradai kapitány s Némethy Ferencz tokaji kapitány, kikre a részek védelme volt bízva, elsősorban az Erdélyvel területileg közvetlenül érintkező Hadad visszafoglalását tűzték ki feladatukul s 1562 februárius végén, kevéssel az árulás megtörténte után, a várat körül is zárták. Seregök mintegy 8000 emberből állott, nagyrészők azonban gyakorlatlan parasztnép, de a túlnyomó erőnek a vár sokáig ellenállani nem tudott s néhány nap mulva Sulyok György meghódolt.² A vár feladása a Zay Ferencz kassai kapitány és Balassa Menyhért vezérése alatt alig 4000 főből álló királyi sereget, mely közvetlenül a vár

¹ Az 1564-iki dicalis összeírás szerint (Orsz. Ltár) 34 község tartozott a várhoz mintegy 155 portával.

² *Forgách Ferencz*: *Commentarii* p. 230.

meghódolása után érkezett meg egy, Hadadhoz közel fekvő faluba, csaknem zavarba hozta. Az erdélyiek nagyobb száma az ütközet sorát bizonytalan kimenetelűnek tüntette fel ugyan előttük, de viszont tudták, ha időt engednek arra, hogy Báthoryék Hadadnak az ostromban megrongált falait helyreállítsák s a János Zsigmond rendelkezése alatt lévő tekintélyes haderővel, mely indulásra készen állott, egyesüljenek, — a hadjárat teljesen reménytelen rájuk nézve. Zay és Balassa tehát, az eshetőségeket mérlegelve s bizva gyakorlott seregekben, rögtöni támadásra határozták el magokat.

János Zsigmond, ki semmit sem akart kockáztatni s a többször sürgetett s ezidőtájt Törökszentmiklós körül táborozó török haderő¹ beérkezését is meg akarta várni, előzőleg meghagyta vezéreinek, hogy egyelőre csak védelemre szorítkozzanak s minden döntő mérközéstől óvakodjanak.² A királyi hadsereg támadó fellépése azonban, melylyel ez épen az egyesülést akarta meggátolni, a nyílt csatát elkerülhetlenné tette; első támadásuk felfogására Némethy Ferencz tokaji kapitány vállalkozott, ki azonban azt a taktikai hibát követte el, hogy az első csatasorba a teljesen gyakorlatlan s nehezen fegyvelhető parasztságot állította, s a rendes gyalog haderőt, mely nagyrészt szászokból állott, ezek mögé helyezte. A hiba végzetes volt. Az első összecsapás alkalmával a parasztság a rohamot feltartóztatni nem tudván, azonnal hátrálni, majd rendetlenül menekülni kezdett s megbontotta, sőt magával ragadta a mögötte álló többi hadsorokat is. A vezérek a bajt észrevéve, igyekeztek ugyan rendbehozni a csapatokat, de sikertelenül s csakhamar nekik is menekülniök kellett. Az ütközet most vérengzéssé vált; a királyi sereg a menekülőket mintegy két mérföldnyi távolságig üldözte; ötszáznál többen estek el, fogságba 1600-an jutottak,³ köztük Csáky Pál, Telegdy Miklós,

¹ Zay Ferencz 1562 márcz. 5-iki levele. (Bécsi áll. ltár. Hungarica.)

² *Forgách*: Commentarii 231. l.

³ *Verancsics* szerint: «Balassy Menyhárt, Zay Ferencz, Báthory Miklós, Priny Gábor nípivel és egriekkel, mintegy 3000 emberrel megverik János király fia nípít 8000-et az Hadad várnál Szilágyságban. Levágák benne több 2265. Rabot 1500-at fogának, kiket azután megfosztván, mind elbocsáták.» (MHH. SS. III. p. 102.) Ezzel szemben Zay azt jelenti a királynak, hogy «plus quam 500 homines et multi primarii viri occubuerunt, captivi vero ultra mille et sexingentos cecidere, inter quos capti sunt Paulus Csáky, Nicolaus Thelegdy, Benedictus Bornemisza capitaneus et alii plurimi ex Hungaris et Transsilvanis nobilibus» etc. (1562 márczius 5-iki levele. Bécsi áll. ltár. Hungarica.)

Bornemisza Benedek s mások. Az egész tábor ágyúkkal és hadifelszerelésekkel a győzők hatalmába került, sőt Hadad vára is megadta magát márczius 5-én.¹

A vereségnek, mely elsősorban a részekben lévő erdélyi hadsereg felbomlását eredményezte, messze kiható következményei lehettek volna, ha I. Ferdinánd, Zay és Balassa tanácsára hallgatva, magát Erdély rögtöni elfoglalására elszánja. Kétségtelenül kedvezett volna Ferdinánd vállalkozásának az Erdélyben nemcsak a székelyek, hanem a szászok, sőt a magyar főurak (Forró Miklós, Harinnay Farkas, Bethlen György, Gerendi György stb.) közt észlelhető elégtelenség is, melyet Balassa mindinkább élesztett².

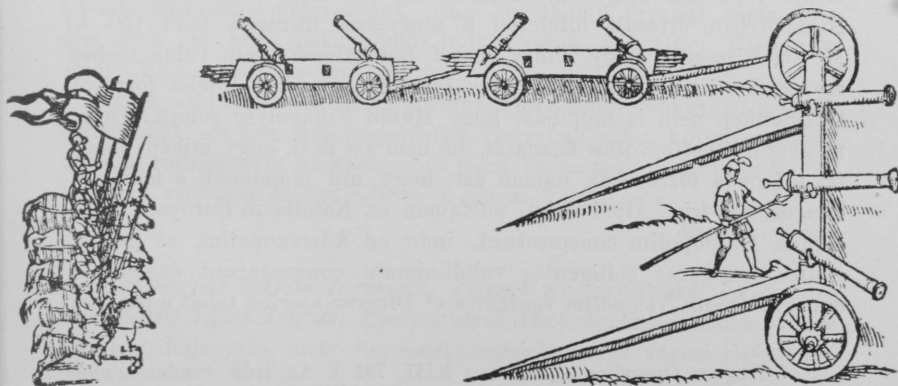
Miksa főherceg azonban, ki I. Ferdinánd német császárrá koronáztatása óta közvetlenül befolyt a magyarországi ügyekbe, Zay és Balassa javaslatait ellenezte, jóllehet a körülményeknek kedvező kialakulását a maga részéről is elismerte; nem akart török háborút felidézni, a mely Erdély elfoglalása esetében feltétlenül bekövetkezett volna, hanem megelégedett oly fegyverszünettel, mely a tényleges birtoklást állandósította a részekben.³ Ferdinánd is ilyen értelemben döntött.

DR. LUKINICH IMRE.

¹ Zay idézett levele és az egri püspök 1562 márczius 14-iki levele (mindkettő bécsi áll. ltár. Hung.) után adtuk elő az ütközet lefolyását.

² Zay 1562 márczius 30-iki levele. (Bécsi áll. ltár. Hungarica.)

³ Miksa 1562 ápr. 10-iki javaslata. (Bécsi áll. ltár. Hungarica.)

Tábori ütegek felállítása és fedezete olasz módra a XVI. században.